

Sockenvapnets historia och framtid

TORBJÖRN NÄÄS

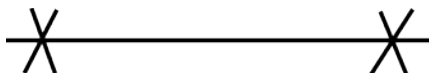
För en tid sedan ställde jag mig frågan: Vilken nyans av blått ska vapenskölden ha? Eftersom jag är van att hitta all information på webben började jag min sökning där. Det fanns en hel del bilder att välja bland. En del ljusblå och andra marinblå, till och med lila bakgrund förekom. En annan fråga var hur det hade gått till när man bestämde sig för innehållet i sockenvapnet. Margit Andersson i Kulåra berättade att det fanns delar av en brevväxling i sockenhusets arkiv.

Dessutom finns en artikel i den första årgången av Sool-Öen från 1972. Där kan man läsa:

Intresset för sockenvapen och sockenfanor i Dalarna var stort under 1940-talet. Att så var fallet får tillskrivas dåvarande regementschefen vid Dalregementet överste Karl Hörnfeldt samt dåvarande landsantikvarien Svante Swärdström i Falun. Dessa ivrade mycket för att varje socken i Dalarna skulle skaffa ett sockenvapen och en sockenfana.

Den 13 augusti 1943 erhöll således dåvarande kommunalnämndens ordförande Anders Holmer en förfrågan från överste Hörnfeldt, om Sollerön var intresserad av ett sockenvapen. Sollerö kommunalnämnd ställde sig positiva till ett sockenvapen, och den 19 juni erhöll kommunalnämnden ett förslag till bestämmelser rörande sockenvapen och sockenfanor inom Kopparbergs län. Samtidigt erhöles

också ett exemplar av Borlänge Tidning av den 27 maj samma år, där en redogörelse över sockenfanorna var infört. Men det skulle dröja ännu ett år innan Sollerö kommunalnämnd var mogna för ett beslut, och först i början av år 1946 fick undertecknad [Evald Håkansson] tillsammans med konstnär Sven Hinders i uppdrag att rita förslag till Sollerö sockenvapen. Vi gjorde tillsammans 15 olika förslag. På de flesta förslagen fanns solen, båten och Sollerö bomärke med. Bomärket har detta utseende.

De flesta förslagen innehöll solen, vikingaskeppet och sockenmärket (Sollerö bomärke). Vid den här tiden fanns det stränga regler för hur ett vapen kunde utformas. Trots flera försök fick man inte godkänt att inkludera sockenmärket i vapnet. Vapnet kom att endast bestå av en sol och ett vikingaskepp. Skeppet fick inte bära segel eftersom Lidingö kommun hade ett skepp med segel i sitt vapen.

Totalt togs femton förslag fram av Evald Håkansson tillsammans med Sven Hinders.

I den arkiverade brevväxlingen framgår att de rekommenderades ta hjälp av teckningsläraren Hellman i Falun, som hade erfarenhet och kunnande när det gällde utformande av vapen. Det skulle också bli lättare att få ett förslag godkänt om man inte skickade in så många förslag. Hellman utarbetade två korrekta förslag. Ett med drakhuvud och ett utan. Alternativet med drakhuvud skickades in. Detta förslag godkändes den 13 juni 1947 av konungen.

Det förekommer en del kombinationer av sockenvapnet och sockenmärket. Ett exempel är omslaget på denna bok. Ett annat exempel är utsmyckningen av sockenhusets fasad mot kyrkan. Där har man medvetet lagt in en religiös symbol i form av ett kors i bakgrunden. Samma tanke finns i sockenvapnet. I solen finns ett kors. Så här skriver man i artikeln från 1972:

Om vi granskar solen närmare, så finner vi att strålarna utformats så, att de rätlinjiga strålarna dels bildar ett kors, som är kristendomens symbol, dels korsdetaljen i Sollerö bomärke. Det var enda sättet att få bomärket med på ett hörn.

Sockenmärket var från början ett gränsmärke (sättningsmärke). Socknarna Älvdalen, Venjan, Sollerön och Vämhus ingick i slutet av medeltiden i Mora storsocken. Storsocknen var indelad i sättingar (sjättedelar), en administrativ indelning där varje sätting svarade för en sjättedel av storsocknens skatt.

Färger

Hur var det med färgerna då? Guld och silver ersattes med tiden av gult och vitt. Nya färger för tryck och webb kan specificeras enligt nedan.

Guld: PMS 871

Ersätts med gult: PMS 109 C, PMS 116 C

Ec: 100% gult, 10% magenta (Ec. x100)

Blått: PMS 300 C

Ec: 50% magenta, 100% cyan (Ec. 05x0)

Svart: PMS Black C

Ec: 100% svart (Ec. 000x)

Former

De vanligaste sköldformerna är så kallad spansk respektive fransk sköld. Den första med en rund undersida och den andra med avrundade nedre hörn som i mitten mynnar ut i en nedåtgående spets. Sköldformen väljs mestadels så att den på bästa sätt passar vapenbilden. Det finns ingen rangordning bland sköldformerna.

För en tid sedan bytte Mora kommun form på sitt vapen, från fransk form till spansk form. Det skedde inte helt utan protester. Solleröns sockenvapen använder den franska formen.

Spansk form

Fransk form

Skydd

Kommunvapen är registrerade i Patent- och registreringsverkets register över kommunala vapen vilket innebär att man skyddas enligt lagen om skydd för vapen.

Varje ny framställning av vapnet måste rätta sig efter vapenbeskrivningen, den så kallade blasoneringen. Det är beskrivningen som är det primära, och det är faktiskt den som registreras – bilden är endast ett exempel. En bild som inte kan beskrivas i ord kan därför inte användas som vapenbild.

Sollerö sockenvapen har följande blasonering: »I blått fält ett vikingaskepp utan mast och däröver en sol, allt av guld«

Riksarkivet har i uppgift att se till att vapnen framställs i enlighet med vedertagna heraldiska regler och att vapnen håller en konstnärlig kvalitet. Det innebär bland annat att vapenritningarna görs utan kontureringar eller skuggningar och inte i perspektiv. Tinkturmöte skall undvikas, det vill säga metall får ej gränsa mot metall och färg mot färg.

En heraldisk kunnig konstnär kan, med utgångspunkt i blasoneringen och med iakttagande av de heraldiska reglerna, utföra sin egen tolkning av vapnet. Detta innebär också att en kommun mycket väl själv samtidigt kan bruka sitt vapen i olika utformning för olika ändamål – i färg och svartvitt, med olika sköldform eller grad av detaljrikedom etc.

I dag är det bara 15 kommunvapen som är i bruk i Dalarna. Före kommunreformen 1952 fanns 55 stycken.

Gamla vapen som kommunens samtliga sockenvapen är fria för bruk i vilket syfte som helst. Ingen kommun kan samtidigt ha mer än ett vapen men kommunen kan registrera dessa äldre vapen som kommundelsvapen, vilket enligt mig borde göras i vår kommun för att skydda de gamla sockenvapnen.

Torbjörn Nääs

Referenser

Sool-Öen 1972: Sockenvapnet, Evald Håkansson

Sool-Öen 1991: Solleröns bomärke, Margit Andersson

Riksarkivet: Vägledning om kommunvapen och Heraldiska färger.

Sockenhusets arkiv: Delar av brevväxling kring sockenvapnets framtagning.

